

ВОРТАН БЕЛАРУСКАЙ НАЦЫЯНАЛЬНА
ВЫЗВОЛЬНАЙ ДУМКІ

DIE WEISSRUTHENISCHE ZEITUNG „BACKAUSCYN“ („VATERLAND“)
Herausgeber: Wladimir BORTNIK
Die Administration: (13 b) München 15, Pettenkoferstr. 23/I.
Druck: „LOGOS“, Buchdruckerei u. Verl. G.m.b.H., München 8, Rosenheimer Str. 46 *
Цана паза Нямецкай: ЗП — 15 центаў, Канада — 15 ц., Ангельшчына — 1 шылінг, Францыя — 20 фр., Бэльгія — 5 фр., Аўстралія — 1 шылінг, Аргентына — 2 пэзо. У іншых краінах раўнаватасць 15 ам. центаў. Падпіска на год — 3 разліку 52 нумароў, на паўгода — 26 нумароў, на 3 месяцы 13 нумароў паводля вышэйшае цаны. Цана лётніцкай поштай у зааключэння краіны — 30 ам. центаў. — Падвойныя нумары каштуюць падвойна
Банкавае konto: Administration der weissruthenischen Zeitung „Backauscyne“, Bankkontonummer 357-125 Bayerische Hypotheken- und Wechselbank, München.

ГАЗЕТА Выходзіць раз у тыдзень — ЦАНА 30 Н. ФЭН.

LE JOURNAL BIELORUSSIEN
„LA PATRIE“

DIE WEISSRUTHENISCHE ZEITUNG
„DAS VATERLAND“

THE WHITERUTHENIAN NEWSPAPER
„THE FATHERLAND“

№ 45 (227)

Нядзеля 5 сьнежня 1954 г.

ГОД Выходзіць 8

Адзін з найвыдатнейшых эпохі

ДА 80-ай ГАДАВІНЫ З ДНЯ НАРАДЖЭННЯ ВІНСТОНА ЧЭРЧЫЛЯ

30 лістапада сёлета споўнілася роўна 80 год ад таго часу, калі лістападавай ноччу 1874 году, на балі ў палацы Бленгайм, лэдзі Чэрчыл пачула адчуваць гвалтоўныя болі, і нарадзіўся Вінстон Чэрчыл 6 тыдняў раней спадзяванага тэрміну. Пра гэта ён потым часта жартаваў, гаворачы, што заўсёды, ужо ад дня нараджэння, у сваім жыцці сьпяшаўся. 80 год — гэта сьняння ўжо вельмі рэдкі век жыцця чалавека. Але тое, што Чэрчыл, дасягнуўшы гэтага веку, стаіць на чале вялікай дзяржавы, разумна ёй кіруе, укладзе ў гэта шмат сабе працы і энэргіі — ёсць фактам, які трэба аднесці да вельмі рэдкіх выключэнняў.

Але ня гэта было асноўнай прычынай, што дзень 30 лістапада сёлета выліўся ў Ангельшчыне ў вагальнанародную маніфестацыю, стаўся свайго роду народным сьвятам і адбіўся гучным рэхам даслоўна ў цэлым свеце. Ужо сьвятаньнем гэтага дня спэцыяльны паштовы воз прывёз перад памешканьне Чэрчыля на Доўнінг стрыт 10 у Лёндане чатыры вялікія мякі павіншаваньняў з цэлага свету ад шэфу дзяржаваў, палітыкаў і дыпламатаў, ад прыяцеляў і прыхільнікаў, а навет ад палітычных праціўнікаў і ворагаў.

80 год жыцця і 54 гады бесперанайнай службы краіне, як вайскавіка, літаратара, публіцыста, палітыка, дыпламаты і, напасьледак, пераможнага вайска палкаводцы і народнага правадыра, дзейнасьць якога не абмяжоўвалася да роднага краю, але абыймала і сусьветныя праблемы ды мела на іх часта становучы ўплыў, спрычыніліся да вялікай папулярнасьці юбілята. Тут зьвернем увагу толькі на адзін момант ягонай дзейнасьці, як палітыка, каб паказаць ягоную вялікую палітычную мудрасць і дар прадбачваньня. Падчас апошняй вайны і пасля яе, калі даслоўна ўвесь заходні сьвет быў захоплены Савецкім Саюзам, бясскрытна верыў у ягоную прыяцельнасьць да Захаду, у шчырае жаданьне зь ім супрацоўнічаць, верыў наўна ў міралюбнасьць Крэмыля, Чэрчыл у той час адзіны на Захадзе прадбачыў вялікую небяспеку расейска-савецкага імперыялізму і першы высюваў канкрэтыя пляны, каб перашкодзіць гэтай гразе. Прыкладзём гэтага тры найважнейшыя моманты, якія найлепей зьлюструюць гэтую палітычную прадбачлівасьць Чэрчыля.

Калі ў 1944 годзе прыгатаўлялася інвазія заходніх альянтаў на ўрапейскі кантынэнт і калі Рузвэльт пад націскам Сталіна вызначыў месцам інвазіі заходнюю Францыю, дык Чэрчыл проціставіў свой плян: зрабіць высадку на Балканах, каб адрэзаць Саветам дарогю для далейшага прасоўваньня на Захад і перашкодзіць ім апанаваньне сярэдняй Эўропы. Гэты разумны плян Чэрчыля ня ўдаўся, бо быў адкінуты Рузвэльтам, тым наменей сьведчыў аб палітычнай мудрасьці першага.

Пасля вайны сярэд заходніх дзяржаўных мужоў Захаду Чэрчыл першы зразумёў заграўную загрозу Крэмыля і раскрыў ягоныя агрэсыўныя пляны. Помнім слынную прамову Чэрчыля ў каннадзкім горадзе Фультона яшчэ ў 1946 годзе, калі ён заклікаў Захад мабілізаваць усе свае сілы, каб процістаяць савецкай агрэсіі, пакуль СССР ня мае яшчэ атамнай бомбы. Тады-ж Чэрчыл быў упрышчыно ахрышчаны балышавікам «ваенным падпальшчыкам». Тады Захад яшчэ не паверыў у праўдзівасьць перасьцярогі Чэрчыля і не пайшоў за ягоным заклікам, але ўжо насцяржэўся перад Саветамі і пачаў ад таго часу паступова, потым шчыбчэй і станаўчэй мяняць палітыку ў дачыненні да Савецкага Саюзу.

Але праўдзінны сэнсачый было прызнаньне Чэрчыля ў ваднэй ягонай прамове, сказанай з нагоды ягонага юбілею 24 лістапада сёлета. Чэрчыл ня больш і ня менш заявіў, што яшчэ ў вапошняй фазе вайны, раньняй вясной 1945 году быў даў загад маршалу Монтгомеры нагнаваць нямецкае аружжа, здабыва-

нае на Немцах, каб пазьней узброіць ім нямецкіх палонных жаўнераў, калі-б Саветы задумалі прадаўжаць свой паход на захад. Маршал Монтгомеры пацвердзіў, што ён узапраўды такі загад атрымаў і, як вайскавік, быў яму падпарадкаваўся. На залі, у якой гаварыў Чэрчыл, наступіла ашаламленне, а адзін з прысутных крыкнуў голасна «цэфу!», на што Чэрчыл спакойна адказаў: «Я паведаміў Вас аб гэтай маёй пастанове, каб Вы ведалі, што аб Вас дбае мудрае палітычнае кіраўніцтва».

Гэтае паведамленьне Чэрчыля выклікала цэлую буру абурэньня ня толькі ў Савецкім Саюзе, але і сярод рознага роду нэўтралістых, пацыфістых ды козгызьтэнцыялістых Заходняй Эўропы, у першую-ж чаргу сярод ангельскіх лябурых, якія дамагаюцца адыходу Чэрчыля, цвёрдзячы, што гэтай сваёй заявай зрабіў цяжэйшымі гутаркі з Масквой. Але, з другога боку, заява гэтая сьветчыць аб тым, што Чэрчыл у той час вырас панад усіх заходніх дзяржаўных мужоў і палітыкаў. Ён ужо тады, падчас вайны, уважаў за магчымае ваянае супрацоўніцтва зь Немцамі, калі гэтага будзе вымагаць нямінная патрэба.

Нас часта дзівіць і непакоіць сучасная палітыка Чэрчыля. Нас дэнэрвуе ягоныя практыкі спатканьняў на «найвышэйшым шчэблі» ды ягоная абарона палітыкі «козгызьтэнцыі», а ўжо проста абурэа нас ягонае становішча ў дачыненні да камунізму на Далёкім Усходзе, якое параліжуе станочыя пляны Амэрыкі ды спрычыняеца да выдатнай перамогі камунізму. Гэтае абурэньне з журналістычнага абавязку ня раз выказвалі і мы на нашых балахах. Разглядаючы ўсё гэта ў аспэкт сьняняшняй сытуацыі і ўкладу сілаў, можна зь сьняняшняй ангельскай палітыкай згаджа-

ца або не згаджацца, але нельга яе не разумець.

Сьняня ўжо скончыўся манаполь Захаду на атамную і вадародную бомбу, а ў выпадку вайны, навет пераможнай, брытанскія астравы маглі-б быць даслоўна знішчаныя, калі навет Амэрыка, аддзеленая тысячамі міль ад Эўропы, ня бачыць магчымасьці перашкодзіць праніканню на ейную тэрыторыю самалётаў ворага. Страх Ангельшчыны перад вайною зразумелы. Вось чаму сьняня Чэрчыль прамаўляе ўжо іншым тонам, чымся ў 1946 годзе ў Фультона, калі Саветы атамнай бомбы яшчэ ня мелі і вайны зь ім Захад не патрабаваў баяцца.

Што-ж датычыцца брытанскай далёкаўсходняй палітыкі, дык яна ставіць стаўку на тое, што а ну-ж удацца выцягнуць чыровны Кітай з арбіты савецкіх уплываў. І калі-б гэта сталася ўзапраўды, калі-б Мао-Тсэ-Тунг, а за ім і ветмінскі Го-Чы-Мін пайшлі шляхам югаслаўскага Ціты, дык не магло-б тады быць большага ўдару для Масквы і большай перамогі для Захаду, дасягнутай бяз ніводнага выстару.

Маюць дадатні й адмоўныя бакі ня толькі людзі малыя, але й вялікія. Мае свае заганы й Чэрчыл. Нам не падабаецца ягоны палітычны цынзм, які ён асабліва праявіў у Ялце, ягоная глухата на долю паняволеных народаў, ягонае кіраваньне толькі палітычным выраханьнем і брытанскім эгаізмам, а не справядлівасьцю і спачуваньнем да слабейшых і пакрыўджаных. Таму можна Чэрчыля і ня любіць, можна навет не навідзець. Але нельга запярэчыць аднаго: Чэрчыл сваімі здольнасьцямі ваяннага стратэга, палітычнай мудрасьцю, інтуіцыяй і прадбачлівасьцю належыць да найвыдатнейшых і да найвялікшых людзей нашае эпохі. Язэп Каранеўскі

Ягонае імя займе ганебнае месца у гісторыі

У панядзелак 22-га лістапада сёлета, прыблізна а 9.30 раніцы, ад сардэчнага прыпадку, у будынку савецкай дэлегацыі пры ЗН, на 680 Парк Эвэню у Нью-Ёрку, закончыў свой крываваы жыццёвы шлях адзін із старэйшых балышавіцкіх лодажэраў Андрэй Януаравіч Вышыньскі. А гадзіне 12.40 Старшыня сесіі ЗН, Ван Кліфэрс «з глыбокім жалем» паведаміў аб гэтым сьбіроў Генэральнай Асамблеі ЗН. Паседжаньне ў знак жалобы было адразу-ж спынена, а сябры дэлегацыяў пачалі выражаць спачуваньні заступніку Вышыньскага — Сабаву. Гэтага вымагае дыплёматычнае вэглівасьць і таму, як толькі вестка аб сьмерці разыйшлася па Нью-Ёрку, то ў будынак савецкай дэлегацыі пачалі прыбываць дэлегаты ад розных краёў, консулі ды іншыя афіцыйныя асобы з выражэньнем спачуваньняў ад імя сваіх урадаў. Але, гэта ўсёго толькі афіцыйныя, агульнапрынятыя ў дыплёматычным свеце, этыкет, дзеля гэтага й тыя выказваньні галоў дэлегацыяў у падобных выпадках ня могуць лічыцца выражэньнем запраўдных пачуцьцяў іхных народаў.

Пачуцьці й рэакцыю амэрыканскага народу на сьмерць крывавага ката-Вышыньскага выразілі не афіцыйныя выказваньні Даллэса й Кэбот Лоджа, але перадавіца ў «Нью-Ёрк Таймс» ад 23. 11. 1954 г. «Таймс» зазначыў:

«Учора памёр чалавек вялікіх талентаў, вялікай працаздольнасьці і вялікай энэргіі, але мы не апакаваем ягоную утрату. Андрэй Януаравіч Вышыньскі пастаў на сьмерць занадта шмат людзей, ён дапамог замяніць у рабства мільёны іншых людзей, і мы ня можам сумаваць з прычыны ягонага канца — адносна хуткага й міласэрнага, у параўнаньні із доляю шматлікіх ягоных ахвяраў. Вышыньскі быў кар’ерыстам. Ён быў дастаткова разумным, каб верыць у сталінскае міг, залішне культурным, каб бяз нутранага пратэсту успрыняць сыстэму забойстваў і гвалтаў, што былі ў вясно-

ве сталінскага рэжыму. Але ў інтарэсах собскай бясьпекі, у пагоні за асабістым пасьпехам, ня было такога злачынства, якога-б ён не даканаў, выпадчыночы волю свайго гаспадара. Пракурор вялікіх палітычных працэсаў 30-х гадоў, Вышыньскі адправіў Бухарына, Зінюева і іншых блізкіх сяброў Леніна на той сьвет. Даўно ўжо даведзена, што ўсе «довады» Вышыньскага на гэных працэсах былі маюю. Незразумела толькі, якімі мэтамі ўдалося Вышыньскаму выраваць «прызнаньні». Гэта Вышыньскі ліквідаваў незалежнасьць Лацвіі ў 1940 годзе і падпарадкаваў лацвійскай народ маскоўскаму ярму; гэтакую-ж ганебную ролю ён адыграў і ў Румыніі ў 1945 г. У Задніочаных Нацыях у сваіх выступленьнях перакручваў праўду ды называў «падпальшчыкамі вайны» дзячоў, што не карысталіся сымпатыямі Крэмыля. Вялікімі былі амбіцыі й страх Вышыньскага, што пхнуў яго на выкананьне ўсіх злачынстваў. Але гэтыя пачуцьці ні ў якой меры не зьмяняюць ягонай віны. Ягонае імя — канчае „Таймс“ — займе ў гісторыі ганебнае месца, разам із усімі прыгняталінікамі паняволеных».

Да падазенай гэта характарыстыкі можна, хіба толькі, дадаць яшчэ тое, што ў сэрцах мільёнаў людзей вестка аб нечаканай і лёгкай сьмерці ката выклікала запраўдны жал з тае простае прычыны, што не дачакаўся ён вяржукі, на якую заслужыў найбольш гэты найвыдатнейшы хамлёон із усіх балышавіцкіх хамлёонаў. Толькі дзякуючы нязвычайнай сваёй здольнасьці ў маланкавай зьмене ахварбоўкі тлумачыцца ягоная выдатная кар’ера на балышавіцкім алімпе: ад меншавізму да групы Леніна (калі стала ведама, што Ленін замацуецца), а пазьней праз вынішчэньне старой ленынскай гвардыі ў даверанья ненажэрнага людзеа самога «соеніка» — Сталіна, бо навет такіа «майстры», як Ягода й Ежоў, бяз подпісу Вышыньскага не маглі выканаць ані-

воднага сьмяротнага прысуду, а на подпісы гэныя Януаравіч ня скупіўся... Пасля такой багатай крыважэрнай практыкі мы бачылі гэтага хамлёона ў нявіннай акадэмічнай тозе «акадэміка» права й прафэсара Маскоўскага Унівэрсытэту і ўрэшце ў ролі прапаведніка «ўсеагульнага міру» на міжнароднай арэне, у ролі дыплёмата. Толькі парадкальнасьцю сучаснасьці можна вытлумачыць магчымасьць знаходжаньня за агульным сталом із выдатнейшымі мужамі свету гэтай агіднай персону.

Няма ніякага сумлеву, што, дзеля міжнародных забойцаў — балышавізму, сьмерць Вышыньскага — вялікая страта. Усё-ж-такі ён быў адным із нешматлікіх, што непасрэдна яшчэ ўнасьледавалі дабрадзействы запраўднай культуры і быў куды больш вяртальным ды з больш мацней «падвешаным языком» чымсьці ўсе цяперашнія пакуры зарубіны й малікі выключна сталінскай гадоўлі.

Таму нічога дзіўнага, што Крэмыль не паскупіўся, не пашкадаваў народнай капейкі, каб наладзіць «царскія» паховыны свёйму вернаму псу: дамавіну ў Нью-Ёрку закупілі за 8000 даларяў, а адна перавозка «каштоўных» астанкаў із ЗША ў Эўропу каштавала каля 16.000 даларяў! Як на пратэтарыят, то ці не залішня рыскава?

Ужо ўвайшоў у звычай, што калі памірае якая-коледы больш выдатнейшая «шышка» савецкага алімпу, то паведамляецца аб гэтым не адразу. Гэтака было і ў Нью-Ёрку: аб сьмерці Вышыньскага пададзена да агульнага ведама толькі праз 3 гадзіны, адначасна-ж із гэтым было пададзена, што 23-га лістапада ад 9-ай гадзіны раніцы да 3-ай папаўдні цэла памерлага будзе выстаўлена ў залі савецкай дэлегацыі на 680 Парк Эвэню із вольным уваходам усіх жадаючых. Шмат каму із Нью-Ёркаў захацелася, хоць крыху заглянуць у прыадчыненую часова зязьную заслонку балышавізму, але, калі назаўтрае савецкыі пабачылі перад домам даволі значную групу звы-

ска не бярэ сур’эзна канцэпцыі суснаваньня, але гэту канцэпцыю на Захадзе падтрымоўвае, бо ей гэта цяпер выгада. На Захадзе гэта канцэпцыя стаецца моцнай, бо няма ніякай іншай больш атракцыйнай. Проста кажны эўрапеец, паставіўшы сабе пытаньне: «Як не суснаваньне, дык што?» — не знаходзіць канкрэтнага адказу.

Няма чого крыць грэху, ды трэба сказаць проста, што за суснаваньнем ня толькі Нэру, Бівэн, Этлі ці Мэндэс-Франс, але таксама Чэрчыл і нават Далэс. Розныці ёсьць у ступені, але ня ў сутнасьці справы. Толькі, што супраць суснаваньня Маленкоў, Молатаў, Мао-Тсэ-Тунг і таму яго можна лічыць утопіяй.

Перадусім у гэтым цэлым развалкоўваньні тэорыі суснаваньня ёсьць адна падставовая нелягічнасьць. Усе задумоўваюцца як-бы гэта суснаваньне стварыць, тады, калі яно існуе ўжо 37 гадоў, гэта значыць ад часу ўдалага кастрычніцкага пучу. Толькі гэта суснаваньне выражаецца ў тым, што камуністычныя ваўкі душаць што раз то новую міралюбную авечку. Гэтакае сужыццё зусім добра адпавядае ваўком, але зусім не падыходзіць авечкам. Якраз такое суснаваньне маюць на думцы камуністычныя верхаводы, бо каб іхная тэорыя адносна гэтага пакрывалася з тэорыяй дэмакратычнага свету, яны-б мусілі перастаць быць ваўкамі, гэта значыць — перастаць быць сабай.

Ці яны могуць гэта зрабіць? Ня будзем тут разглядаць, што аб гэтым піша Савецкая Энцыкляпэдыя, як аб гэтым выказваліся Ленін, Сталін, Мао-Тсэ-Тунг і іншыя тэарэтыкі камунізму. Гляньма толькі, ці гэта лагічна і практычна магчыма для камуністычных сатрапаў.

Аналізуючы зьявішча паўстаньня і разорту імперыі чыровнай дыктатуры, прыходзіць на думку параўнаньне камунізму з чалавекам на самакаце: пакуль едзе наперад — трымаецца, але калі стане — мусіць злазіць. Ад кастрычніцкай (Заканчэньне на 4-ай балоне)

чайных вольных амэрыканскіх грамадзянаў, што прыйшлі сюды зусім не з надмеру сваіх гарачых сымпатыяў да балышавізму, а проста із за звычайнай людзкай цікавасьці, такой цікавасьці, што, прыкладам выяўляецца на вестку аб паказе якогася арыянальнага эгатычнага зьвера, то папярэдняй абвешка была адразу-ж зьменена: у залю дапускаюцца толькі афіцыйныя прадстаўнікі і... прыяцелі набожчыка. Калі-ж тыя «прыяцелі» ў васьме ведамага камунізукача негрыянскага сьпявака, сталінскага ляўрэата Поль Робсона прайшлі і ніхто больш не паказаўся, то, мусіць, із згоды самога Крэмыля, адчыніліся дзьверы ўжо пасля 12-ай гадзіны і дзеля ўсіх цікаўскіх. Усё аднак было абстаўлена па-савецку: пры самым уваходзе, у калідоры, уздоўж сходаў на паверх і ў самой залі стаялі карэктныя, здаравенныя, адкормленныя, з тупымі фізіямі малойчыкі, што пакарна паказвалі кірунак вэглівым шапаценнем, з ня зусім адпаведнай вымовай: «Дзіс вэй».

Паволі адыходзяць адзін за адным міжнародныя забойцы, праўда, на зьмену ім становяцца іншыя, але не трацьма надзеі, што надыйдзе яшчэ час, калі ня толькі на магілы катаў чалавечтва, але й на увесь гэны рэжым, што спарадзіў і выхаваў іх, паняволеныя народы загоняць асінавы кол гэтак моцна, што ні яны, ні іхныя рэжымы ніколі больш ня змогуць узьнікнуць!

А. С.

УВАГА! У СПРАВЕ БАНКАЎСКАГА КОНТА БАЦЬКАЎШЧЫНЫ

Многія, пераклазаючы грошы на банкаўскае konto «Бацькаўшчыны», падаюць адно нумар konta і назоў банку, а не падаюць собсьніка konta, а таму гэтак пераклазаныя грошы часта вяртаюцца назад. Таму ў далейшым просім грошы за газету, як і за кніжкі, пераклазаць на гэты адрас:

Administration der weissruthenischen Zeitung „Backauscyne“, Bankkontonummer 357-125, Bayerische Hypotheken- und Wechselbank, München.

Пайшлі паміраць, каб жыла Бацькаўшчына

АД РЭДАКЦЫІ: Каб пайнфармаваць нашых чытачоў аб нацыянальным характары беларускіх перадачаў радыё «Вызваленне», мы ніжэй перадрукоўваем поўнасьцю аўдыцыю, перададзеную 27 і 28 лістапада сёлета, а прысьвечаную 34-ай гадавіне Слуцкага паўстаньня.

(Жалобны марш «Сьпі пад курганам гэрояў»)

НАД МАГІЛАЙ ГЭРОЯЎ

Вы сэрцы гарачыя несьлі ў вахвяру Радзіме каханай,
Яны паймнелі, як сонцы, агнём непасасным, святым.
У лаходзе Вы ранілі іх, каб народу гайлася рана,
Арліным узлётам быў марш Ваш — змагарным, стальным, маладым.

У змаганьні за Волю ня зналі Ваш гарт і адвага граніцаў,
Аб сьмерці ня думалі Вы, для Вас ня было больш яе.
Жаданьне быць вольным, як колісь, бурліла жывою крыніцай,
Забранаму, Роднаму Краю Вы жыццё панеслі свае.

У крывавым, яроўным змаганьні Вы гінулі сьмерцю гэрояў,
Сьцягі-ж Вашы неслі праз буру далей сакалы-змагары.
Зь нястрымным парывам наперад, Народу да зьдзейсьнення мрояў,
Ішлі зь непакіснаю верай за Волю у бой на зары.

Няхай-жа спакойным і цікім Ваш будзе спачынак ў магіле,
Бо сэрцы й у нас палымнеюць агнём непасасным, святым.
Сьцягі Вашы ўзняты зноў, мы верым у собскія сілы,
І полымя Волі распалім у нашым Краі Залатым.

А. БУДЗІЧ

Чалавечая вольнасьць, свабода слова й дзеяньня, права быць гаспадаром у сваёй хаце і на сваёй зямлі — даражэйшае за ўсё, нават за жыццё. Нашы продкі змагаліся за гэту вольнасьць і права цэлымі стагодзьдзямі. І калі выбухла рэвалюцыя 1917-га году, а расейская імперыя распалася — Беларусі, як і іншыя народы гэтай імперыі, прыступілі да вырашэньня свайго лёсу.

У сьнежні 1917-га году быў скліканы ў Менску Першы Ўсебеларускі Кангрэс, на якім 1700 дэлегатаў выявілі волю беларускага народу, што іх выбраў будаваць вольную й незалежную беларускую дзяржаву. Аднак яны не змаглі правясяці сваёй работы да канца, бо балышавікі, якія стараліся захапіць уладу на Беларусі, кінулі на Кангрэс свае ўзброеныя палкі, каб здрушыць волю народу, разгнаць народных выбранцаў. Усё-ж Ўсебеларускі Кангрэс паспеў выбраць сваю Радз з 70 сяброў, якой і перадаў усе свае поўнамоцтвы давесці да канца будаваньне беларускай дзяржавы. На падставе гэтага Рада гэта 25-га сакавіка 1918-га году абвесьціла на ўвесь сьвет незалежнасьць Беларускай Народнай Рэспублікі — БНР і пачала арганізаваць уладу на мясцох.

Але на Беларусі тады змагаліся чужыя сілы: Немцы й балышавікі спустылі край. Пазьней-жа балышавікі з Палкамі вялі вайну на беларускай зямлі за ўладу над ёй і ўрошце пачалі дагаварывацца, каб падзяліць Беларусь між сабой. Як адны, так і другія, арыштоўвалі сяброў Рады БНР, ліквідавалі яе органы на мясцох. Урад БНР мусіў выехаць заганіцу, адкуль кіраваў змаганьнем з напаснікамі. А змаганьне гэтае крывавіла ранами па

У кожным годзе дзень 27-га лістапада Бел русы ў вольным сьвечце прысьвечваюць памяці гэрояў Беларусі — усім тым, што пайшлі паміраць і церпяць і паміраюць цяпер, каб жыла Бацькаўшчына. І мы ім прысьвечаем нашу сьняжняшнюю перадачу.

праць заняцця нашае Бацькаўшчыны чужацкімі й самазванымі савецкімі ўладамі. Хай жыве вольная, незалежная Народная Беларуская Рэспубліка ў яе этнаграфічных межах».

У дэкларацыі-ж з 21-га лістапада зьезд выявіў сваю станоўчую волю бараніць незалежнасьць БНР і інтарэсы сялянства «...ад гвалту з боку чужаземных захопнікаў і ў выпадку патрэбы нават сілаю аружжа, ня глядзячы на лічбавую перавагу ворага...»

Калі-ж, ня глядзячы на гэта, балышавікі пачалі пасоўвацца на захад, займаючы новыя тэрыторыі Беларусі, Рада Слуцчыны кінула заклік да народу, каб узаружаўся, і прыступіла да арганізацыі І-ай слудчай дывізіі. Пад сьцягамі БНР сабралася каля 10 тысяч жаўнераў. Аб запале случчакцоў сьветчыць факт жывого ўдзелу жанчын у гэтым збройным руху. Маткі й сёстры жаўнераў дарылі слудкім аддзелам выштытыя іх рукамі сьцягі з напісам: «Тым, што першыя паўсталі і пайшлі паміраць, каб жыла Бацькаўшчына».

27-га лістапада Слуцкая дывізія ўступіла ў бой з балышавікамі. Было адбрана ад ворага мястэчка Цімкавічы і іншыя пункты. Фронт расьцягнуўся на 100 кілямэтраў. Чырвонаармейцы пераходзілі на бок случчакцоў. Тады балышавікі кінулі ў бой свае найбольш адданыя камуністычныя палкі й аддзелы зь перавагай Кітайцаў. Пад націскам лічбовай перавагі ворага случчакі адступілі да ракі Лань. Аднак зацятая баі трывалі да 28-га сьнежня. Былі кінуты новыя балышавіцкія дывізіі, а случчакі ня мелі падмогі ніскуль. Іх заклікі аб помачы да заходніх дзяржаў былі збыты маўчаньнем. Нічога не заставалася, як перайсьці польскую лінію. Там слудчакі дывізія была разброена і інтэрнавана. Аднак ня ўсе паўстанцы пайшлі на разаружаньне. Некалькі тысяч іх разыйшлося па лясах Слуцчыны й іншых павятах. На падставе савецкай прэсы, можна сьцьвердзіць, што вогнішчы беларускіх паўстанцаў былі дзейныя доўгія гады, а некаторыя аж да 1926-га году. Змаганьне ішло паруч з другім магутным беларускім нацыянальным рухам, гэтак званай «нацдэмаўшчынай».

Змаганьне беларускага народу за сваю незалежную БНР не давяло да гэтай вялікай мэты. Яно не магло перамагчы націску Палкаў з захаду і балышавікоў з усходу. Аднак ты, што памёрлі, каб жыла Бацькаўшчына, выявілі ў змаганьні за сьвятую ідэю вольнасьці веліч духа й нязломную волю. Злажылі-ж на аўтар вольнасьці найдаражэйшае, што мелі — сваё жыццё. Таму яны сталіся прыкладам для ўсіх патамных. Таму мы сьняня аддаём ім часьць і ўшаноўваем памяць гэтых гэрояў. Таму мы ім сьпяваем наш нацыянальны гімн, зложаны Слуцкім паўстанцам — ведамым пісьменьнікам Макарам КРАЎЦОВАМ, замучаным у засьценках НКВД.

В. Жук

(Аўдыцыя закончылася адсьпяваньнем беларускага нацыянальнага гімну «Мы выйдзем шчыльнымі радамі»).

Адсутнасьць „дадатніх гэрояў“ у савецкай літаратуры

Яшчэ на апошнім 19-ым зьездзе камуністычнай партыі Савецкага Саюзу ня толькі галоўны дакладчык Маленкаў, але й іншыя партыйныя кіраўнікі скардзіліся, што сучасная савецкая літаратура да цяперашняга часу не змагла стварыць абразы «дадатніх гэрояў» цяперашняй савецкай запраўднасьці. Зьезд камуністычнай партыі вынес пастанову аб эрэалізаваньні савецкімі пісьменьнікамі гэтага неадкладнага заданьня.

З таго часу фактычна ня сходзіць із шпальтаў савецкіх прэсьдзякаў, прысьвечаных пытаньням літаратуры, гэтая тэма. Цяпер-жа перад доўгай падгатоўкай да другога зьезду Саюзу савецкіх пісьменьнікаў гэтая тэма займае не апошняе месца і ў савецкіх газэтах. Аўтары многіх артыкулаў сьлёзна скардзяцца, што ніяк не ўдаецца савецкім пісьменьнікам стварыць дадатніх гэрояў цяперашняга прэяду «будовы сацыялізму». Пры гэтым аказваецца, што ня глядзячы на тое, што «шчодрае сонца сацыялізму памагае буйнаму росту і расьцьвегу найлепшых здольнасьцяў і талентаў», але ў гэтыя дні, «насычаныя гэтаізмам», і ў «часе, які стаўся эпохай гэрояў», яшчэ няма ў сучаснай савецкай літаратуры ніводнага канкрэтнага тыпу, у характары якога з асаблівай паўнінэй былі-б адлюстраваныя рысы сьняняшшняй запраўднасьці, што працэс «пабудовы камунізму» зусім не адцёмлены ў літаратуры, што гэтаі выданых твораў «пустыя, вялыя, халодныя, якія не закранаюць сэрца чытача» («Известия» за 23 кастрычніка 1954).

Газэта прапануе ўзяць за ўзор сучаснага савецкага гэроя сьлэсара або інжынера, які пакідае свой завод у горадзе і выяжджае на працу ў калгас; або камсамольца, які вырываецца з цэнтру СССР на новыя цэліныя землі Казахстана, і адмалываць іхны «гэраічны абраз».

Ужо не адзін савецкі пісьменьнік прабываў выканаць заданьні «партыі і ўраду». Да сьняжняга дня ніводнаму зь іх гэта не ўдалося. І падобна «калектыўнаму кіраўніцтву і дзейнасьці партыі і ўраду», пачалі рэалізаваць гэтыя спробы таксама калектыўна і савецкія пісьменьнікі ў надзеі папасці на алімп сучаснай савецкай літаратуры.

Найдаўна ў трох нумарох журналу «Новый мир» — сёмым, восьмым і дзевятым — надрукаваны быў раман А. Бэка і Н. Лойкі «Маладыя людзі». Ужо сама назва гэтага калектыўнага раману дастаткова ясна паказвае задум пісьменьнікаў — прадставіць фармаваньне характараў маладых савецкіх людзей цяперашняга часу. І запраўды, гэтаі раману Бэка і Лойкі жывуць і дзеяць у цяперашнім часе, а падзеі, якія апісваюцца, разьвіваюцца ў 1949 і наступных гадох.

Аднак савецкая крытыка востра накінулася на аўтараў раману, паказваючы на недахопы мастацкага майстэрства, на адсутнасьць пераконлівасьці і на поўную

няўдачу намалываць дадатні абраз сучаснага савецкага гэроя.

Крытык В. Арлоў у газэце «Труд» за 28 кастрычніка сёлета абуралася на аўтараў раману і за тое, што яны, павышаючы свайго галоўнага гэроя Аўгена Лунькова на ўсё новыя і новыя высокія п'едасталы, робячы яго нават сакратаром камсамольскай, а потым гарадзкой партыйнай арганізацыі, прыпсваючы яму многія «ўзвышаныя якасьці разумнага, здольнага, энэргічнага, добрага» і г. д. чалавека, ня выклікаюць да свайго гэроя сымпатыю чытачоў, якія бачаць у ім халодную, штучную, казэнную фігуру. Такія паказаны і прыцелі й спадарожнікі Аўгена Лунькова — Лёша Чуваеў і Ськірко.

Але дзіўна, што крытык В. Арлоў прызнае, што аўтарамі раману шмат «рэльефнай і ярчай» адмалываных характары людзей адмоўнага тыпу. Ён прызнае, што гэтыя тыпы пісьменьнікам яўна ўдаліся, сярод іх асабліва абразы нягодніка, бяспаснага чалавека, пазбаўленага ўсярасьцьвегу найлепшых здольнасьцяў і талентаў», але ў гэтыя дні, «насычаныя гэтаізмам», і ў «часе, які стаўся эпохай гэрояў», яшчэ няма ў сучаснай савецкай літаратуры ніводнага канкрэтнага тыпу, у характары якога з асаблівай паўнінэй былі-б адлюстраваныя рысы сьняняшшняй запраўднасьці, што працэс «пабудовы камунізму» зусім не адцёмлены ў літаратуры, што гэтаі выданых твораў «пустыя, вялыя, халодныя, якія не закранаюць сэрца чытача» («Известия» за 23 кастрычніка 1954).

Газэта прапануе ўзяць за ўзор сучаснага савецкага гэроя сьлэсара або інжынера, які пакідае свой завод у горадзе і выяжджае на працу ў калгас; або камсамольца, які вырываецца з цэнтру СССР на новыя цэліныя землі Казахстана, і адмалываць іхны «гэраічны абраз».

В. Г.

ДА БЕЛАРУСКІХ ВЫДАВЕЦТВАЎ І АРГАНІЗАЦЫЯЎ

Акруговая Управа БАЗА ў Нью Ёрку гэтай дарогаю зьвяртаецца з просьбаю да беларускіх выдавецтваў і арганізацыяў пераслаць на ніжэй пададзены адрас усе выданьні й камунікаты ў колькасьці 2 паасобнікаў для бібліятэкі, якую арганізуе Акруговая Управа ў Нью Ёрку. Да гэтага часу бібліятэка ў Нью Ёрку ня існавала, дык пажадана было-б, калі рэдакцыі і выдавецтвы маюць лішнія паасобнікі ўжо выйшаўшых, каб былі ласкавы даслаць.

Усё гэта просім высылать на адрас:

Beylorussian-American Association,
Inc. New York Branch
33 Norfolk St., New York 2, N. Y. U.S.A.

За супрацоўніцтва шчырае беларускае дзякуй!

Акруговая Управа БАЗА

Якуб Колас

Сымон Музыка

ПАЭМА
(Працяг)

V

Разьвітаўся хлопец зь дзедам,
Зноў ён — лесу, поля сын
І старым знаёмым следам
Ідзе, вольны і адзін.
У яго пуццэ гаговы —
Ён у сэрцы моцна лёг,
І Сымонка помніць словы —
На яе ступіць парог.
Але справа тут ня ў словах:
Словы можа сьцерці час,
А ў другіх зусім умовах
Вузел быў прычын якрэз —
Абудзілася ў ім песня,
Гымн, жыццёвы чараўнік, —
Той няясны клік правдэсьня,
Той юнацкі сэрца клік.
Прагла сэрца маладое,
Сэрца водгульце пачуць,
І даўно ў ім гарыць тое,
Чаго нельга абмінуць.
Тым агнём душа сагрэта,
Сьвет аздоблен гым агнём;
Зь ім бязь лета сьвеціць лета,
Зь ім і ноч здаецца днём.
Ён чаруе сваім словам,
Сьпевам вечна маладым;
Але ў польмі ружовым
Ёсьць і горкі, едкі дым.
І каму сноў не складалі,
Чары-мары-лятуны?
Эх, насілі вашы хвалі
Нашы гонкія чаўны!..
Лес... той самы, сінякрылы;
Ён лісьцём, бы п'е віно;

Пазалота нівак мілых,
Хмарак лёгкае руно...
Пад зялёнаю накідкай
Голькі песьцяцца ў цяпле;
Жупіць ветрычак з ракіткай,
Цуд у дубавым дупле.
А сам дуб у нейкай думе
Разгарнуў сваё лісьцё.
Тут « кожнай зьяве-шуме
Сваё чуешца жыццё.
А ў падножжы лясных шатаў,
Дзе каліна расьцьвіла,
Легла пышна і багата
Тканка цені і сьвятла.
Ён спыніўся — лес знаёмы,
Лес наводзіць многа дум...
Эх, зялёныя харомы!
Сэрца ведае ваш шум...
На курганчык той, дзе колісь
Разьвіталіся яны,
Дзе іх сьцэжкі раскалолісь
Тры таму назад вясны,
Зноў цяпер Сымонка ўсходзіць
Месца тое павітаць;
Стаў і поглядам абводзіць
Даль палёў, нябёсаў глядзь.
Вунь дарога між прысады
Двух радоў старых бяроз,
Ён шчасліў тут быў і рады,
Ён душою тут узрос...
Страх, развага і сумненьне
Сталі хлопца пашыбаць:
Што ён знойдзе? што сустрэне?
Што ён мае ёй сказаць?
Мо даўно ён там забыты
І для Ганны стаў чужы,

16)

Бы той зельлем апавіты
Цяжкі камень на мяжы?
Ды сярод тых думак горкіх,
Праганяючы ўвесь страх,
Вочкі Ганны, як дзьве зоркі,
Хлопца клікалі на шлях
І так гожа пазіралі,
Так сьмяяліся яму,
Што бяссьледна разганялі
Гэтых думак чорных чуму.
Што-ж тут думаць? Сьмела, браце!
Не — назад няма дарог!
Гайда, покі сілак хваціць,
На прасторыны-разлог.

Гоніць хлопец прэч трывогу,
Як паганы які сон,
І з кургана на дарогу
Зварачае зноў Сымон.
Сталым крокам між бярозак
Зь сябрам-кіем ён ідзе,
А зь ім лісьце ў гушчы розаг
Мову згодную вядзе;
Іх там ветрычак гайдае,
Песьціць іх, бы тых дзяток;
Збоку ветру ў тахт сьпявае
Гутарлівы ручаёк.

Песьні — зьявы падарожжа
Колькі мар і чар у вас!
Што мілей размовы збожжа
На палёх у летні час?
Што прыемней далёў гэтых,
Апавітых у туман,
І лясоў, смугой адзетых,
Горак сініх караван?
Што цікавей хмар страшэнных,
Громаў гучных, іх сыноў,
І маланак, слуг нязьменных
Грозных, страшных пяруюнь?
Што таемней зор бліскучых,
Зор дрыготных, бы жывых,
Што ў васьобку або ў кучах
Сьвеціць з багнаў векавых?
Вось дарожка ў бок ад шляху
Павіваецца між ніў.

Хлопец стаў, цясьней пад паху
Скрыпку-друга прытуліў
І гарнітар апраўляе,
Шапку гне крыху на бок,
Пыл дарожны абівае,
Гразь даўнейшую, пясок,
Бо ўжо блізка, і з узгорку
Іх гаспода ўся відаць,
Навет нейчая гаворка
Ці ня зь іх двара чуваць
Вунь і хата, сад вішнёвы.
Як разросься той садок!
Хлопцу ўспомніўся часок
Іх спатканьня, іх размовы,
Сьмех і звонкі галасок.
І час нейкі, бы прыкуты,
Ён стаіць, глядзіць туды...
Прайшлі цэлыя гады,
Жывы-ж гэтыя мінуты!
Ну, што-ж? досыць разважання!
Ідзе ўзьмежкам напрасьцяк.
Лёгкі трэпет хваляваньня
Адчувае ўсё-ж юнак.
І вось бачыць ён: з-за хаты
Ідзе жнейка ў яго бок;
У руцэ — глянчок пузаты,
На плячы — крывы сярпок.
Прыглядаецца — хто-ж гэта?
Маці Ганнына, яна
Пастарэла, страх, кабета.
А чаму-ж ідзе адна?
Гаспадынька, бы ня тая, —
Так зьмянілася яна.
«Добрым днём» яе вітае

І пытае:
«Ці пазналі-ж вы блазна?»
Прыпынілася жанчына,
Углядаецца ў хлапца,
А журботныя маршчыны
Леглі ўпоперак ліца.
— Не, галубок: не пазнала я —
Памяць мая заняпалая...
Да ці можа быць!? Сымонка!
Спала мне з вачэй пялёнка,

Змагар за Беларусь

ДА 70-АЙ ГАДАВІНЫ АД ДНЯ НАРАДЖЭННЯ ЯЗЭПА ЛЁСІКА

Сёлета ў лістападзе збылося 70 год з дня нараджэння аднаго з выдатнейшых дзеячоў беларускага адраджэння Язэпа Лёсіка. Праз усё жыццё гэтага чалавека вяло нічым нязнішчальнае перакананне, што беларускі народ мае быць і станецца вольным дзяржаўным народам. Гэтай высокай ідэі Лёсік неадступна служыў ды за яе аддаў сваё жыццё.

Ужо з маладых гадоў Лёсік ўваходзіць у беларускі вызвольны рух, вырастаючы ў выдатную постаць змагара за адраджэнне Беларусі. Дваццаціх чатырох гадовага Лёсіка царскі ўрад наважыў адарваць ад роднай ягонай Маці-Беларусі, засудзіўшы яго на дасконнае выгнанне ў Сібір. Лютаўская рэвалюцыя прыносіць вызваленне выгнанцу. Ён сыхапаецца ў Менск, каб ўзвучыць да нацыянальную рэвалюцыю, якая напісала на сваім сыягу тры нямірушчыя словы-заклікі: **Вольная Незалежная Беларусь!**

Лёсік кідаецца ў самы вір рэвалюцыйных нацыянальных падзеяў. Ён — удзельнік беларускіх зьездаў, адзін з тварцоў Беларускай Народнай Рэспублікі, маршалак Рады БНР, нязменны рэдактар баявога воргану нацыянальнай рэвалюцыі — газэты «Вольная Беларусь», якая была беларускай антыбальшавіцкай цытадоляй.

Не пакінуў Лёсік Беларусі й тады, калі ейныя абшары акупаваў бальшавізм, бо па-за вызвольным змаганьнем для яго ня было жыцця. Зьмяніліся ўмовы — зьмяніўся й характар працы, але ейная накіраванасць засталася нязменнай. У гэты час ён да рэшты аддаецца культурна-нацыянальнай працы, укладаючы ў яе ўвесь свой нязгаслы тэмперамэнт. У гэты час ён да рэшты аддаецца культурна-нацыянальнай працы, укладаючы ў яе ўвесь свой нязгаслы тэмперамэнт. У гэты час ён да рэшты аддаецца культурна-нацыянальнай працы, укладаючы ў яе ўвесь свой нязгаслы тэмперамэнт.

Дык ня дзіва, што Лёсік зьявіўся адным з заснавальнікаў беларускіх навуковых устаноў. Ён працуе ў Тэрміналягічнай Камісіі, у Інстытуце Беларускай Культуры, у Акадэміі Навук, чытае лекцыі ў розных навуковых установах, рыхтуе настаўнікаў, піша ведамыя свае падручнікі мовы, якія прынеслі яму найшырэйшую папулярнасць у народзе дзе яшчэ больш абвойстрылі варожасць з боку бальшавіцкага рэжыму.

Лёсікавы падручнікі гадавалі ў моладзі не пацучыцё пакоры перад чужацамі рэжымамі, а пацучыцё нацыянальнай чалавечай годнасці ды былі жывым пратэстам супраць ахапіўшага край тэрору. Пра Беларусь пад бальшавікамі гаварылася ня словамі дагаджальнасці, а народным выслоўем, яе пра чужацкае насланьне — «Апанавалі чорці месца сьвятое», якое мае, мусіць быць вызвалена. А гэта патрабавала закліку да непадданьня, які тут-жа падаваўся — «Браты, хай кажны пасьпяшае — адно

нам думаць і рабіць». Пасьпяшаць трэ было, каб ратаваць нацыю ад духовага выгубленьня, каб узгадоўваць адпорнасць у народзе ды ня дацца ў зман густа расхварбаваным, а да горкага насалоджаным чырвоным тваністым, звабай-усмокам. Вось да гэтых «звабаў» у Лёсіка ніколі ня было ніякіх ілюзіяў і ён імкнуўся перадаць яснасьць сваіх нацыянальных паглядаў усім тым, каго навучаў. Таму бальшавікі пры першым зьяўленьні Лёсікавых кніжак наклімавалі на іх — контррэвалюцыя, а ў ягоннай асобе бачылі бескампраміснага свайго супраціўніка.

Лёсік ня меў нічога супольнага зь людзьмі вузкага акадэмічнага складу. Мэта нацыянальнага ўзгадаваньня й задзіночання народу кіравала ўсёй ягонай працай. Для гэтай мэты мела службуць і мова, яна выражала гэтую мэту. Нявыпадкова Лёсік пісаў: «Для нас мова становіць усё: нашу палітыку, эканоміку, наш грамадзкі лад жыцця». Гэтыя словы гучэлі як нацыянальны палітычны лэзунг у гэтак званай беларускай дзяржаве пад бальшавікамі, у якой нашая мова на пачатку ня мела навет ходу, а пасля, з наваротам савецкай палітыкі да беларусізацыі, яе афіцыйна пачалі выкарыстоўваць, як найбольшы шлях да апанаваньня народу праз воікавае зьбеларушчаньне савецкай улады, ператвараючы мову паліцыйнымі сродкамі ў расейскі жаргон. Змаганьне за мову ў бальшавіцкіх умовах было змаганьнем за нацыянальную дзяржаўнасць, за духовую незалежнасьць народу, за вызваленую ад тэрору культуру. Вось чаму й бальшавікі ў часе разгрому беларускіх нацыянальных сілаў з гэткай зацікасьцяй атакавалі нацыянальную чысьціню нашае мовы, каб, адабраўшы ад яе гэты жыццёродны мамэнт, ператварыць яе ў сродак паступовай, але пэўнай дэнацыяналізацыі народу, зрадыць ягоную душу з чужацтвам.

У 1930 годзе, калі распачаліся масавыя арышты беларускай інтэлігенцыі ды ўсю Беларусь ахапіла г. зв. раскулачваньне сялянства, арыштавалі й Лёсіка. У часе яжоўшчыны Лёсіка закатавалі ўжо на выгнаньні.

Лёсік належыць да тых беларускіх дзеячоў, якія наважана крочылі да вызнанай мэты. Гэтыя людзі гінулі, але заставаліся вернымі вызвольнай справе свайго народу. Вера ў нацыянальную адбудову Беларусі ніколі іх не пакідала. Сама гісторыя народу давала моц іхнай веры, бо «ўсё мацней адчуваецца прыродная няўзільнасьць. Ісход пачаўся і ён ня спыніцца, а выведзе туды, куды клічуць нас нацыянальныя прарокі». Гэтак бязбоязна супрацьставіў Лёсік народны вызвольны рух бальшавіцкай тыраніі.

Я. М.
ВЫПІСВАЙЦЕ, ЧЫТАЙЦЕ І ПАШЫРАЙЦЕ БЕЛАРУСКІЯ КНІЖКІ —
— ВЫДАВЕЦТВА
«БАЦЬКАЎШЧЫНЫ»!

ДРУКАВАНЫЯ ВОРГАНЫ ССПБ

У канцы свайго дакладу Пятрусь Броўка ўспомніў і пра друкаваныя выданыя і пісьменьніцкага Саюзу, і адзначыў «некаторыя дасягненьні» на гэтым адрэзку. Аднак і тут не абдылося без «аднак», за якім паплылі малюнкі традыцыйнага савецкага бязладзьдзя:

«У рабоце друкаваных ворганаў Саюзу яшчэ многа недахопаў. Па-ранейшаму адсутнічае ў працы рэдкалегіяў калегінасьць. Не займаюцца часапісы пытаньнем тыражу і пускаюць гэтую справу на самацёк. У рэдакцыях часапісаў няма распарадку рабочага дня, а таму часта, калі прыходзіць наведвальнік, ён знаходзіць дзьве веры на замку. Недаткова зьявртаецца ўвагі на вонкавы выгляд, на якасьць выданьня...»

Урэшце «старшыня Праўленьня Саюзу савецкіх пісьменьнікаў Беларусі» зрабіў соур де шарэаў ў бок масквічоў і ўсесаюзнае цэнтралі, прыкрыў гэты рэвэрэнт зазубранай формулай пра «мудрую партыю» і зьлез з трыбуны.

МІЖ ІНШАГА, ГАВОРАЦЬ ІНШЫЯ

Паэта МАКСІМ ТАНК:
«На старонках часапісу «Полымя» часта паяўляюцца неадпрацаваныя, сырыя творы, артыкулы з блытанымі, спрэчнымі фармулёўкамі... Хоць за апошнія гады ў часапісе значна павялічылася колькасць рэцэнзіяў, якасьць іх усё яшчэ нізкая... Трэба выдаць том выбраных твораў вялікага польскага паэты і нашага зямляка Адама Міцкевіча.»

Намеснік міністра культуры БССР

тав. С. Н. СЫДЭШ:
«За апошніяе пяцігодзьдзе беларускімі драматургамі напісана каля 40 п'ес, з іх пастаўлена на сцэне 14, а захавалася на доўгі час у рэпэртуары тэатраў значна менш... У нашай драматургіі зусім недастаткова прадстаўлена гістарычная тэматыка.»

Артысты Кіеўскай фільгармоніі А. СЫЛЕСАРЭНКА:

«Бюро прапаганды мастацкай літаратуры ССПБ існуе толькі на паперы. Не на высокім узроўні знаходзіцца музычная прапаганда ў Белдзяржфільгармоніі, а прапаганда мастацкай літаратуры тут наогул адсутнічае. Літаратурная сэкцыя навет не прадугледжана па штату. Некаторыя работнікі фільгармоніі самі дронна ведаюць беларускую літаратуру.»

Сакратар ЦК КПБ Ц. С. ГАРБУНОЎ:
«Вялікі рускі народ аказвае вялізарныя добратворныя ўплыў на разьвіцьцё культуры усіх народаў Савецкага Саюзу. Заслугай нашых пісьменьнікаў перад народам зьяўляецца тое, што яны пад кіраўніцтвам партыі правялі вялікую работу па выкрыцьцю і ідэйнаму разгрому ў літаратуры беларускіх буржуазных нацыяналістых. Творы беларускіх пісьменьнікаў выходзяць у чытачоў высокае пацучыцё патрыятызму і інтэрнацыяналізму... Добрых кніг у нас усё яшчэ не хапае. П. Броўка войструю і бавую крытыку падмяніў крытыкай мяк-

(Заканчэньне. Гл. у №№ 39—40 і наст.)

кай, празьмерна ласкавай. Прынцыпова крытыкуючы адзін другога, выкрываючы любыя замаскаваныя праявы касмапалітызму й буржуазнага нацыяналізму, нашыя пісьменьнікі даб'юцца новых посьпехаў...»

Дырэктар Дзяржаўнага выдавецтва БССР З. МАТУЗАЎ:

«За перыяд паміж другім і трэцім зьездамі пісьменьнікаў Беларусі выпушчана 1.735 назоваў кніг палітычнай, мастацкай, юнацкай, дзіцячай, сельскагаспадарчай і іншых відаў літаратуры агульным тыражом 37.641 тысяча экзэмпляраў.»

Нажаль, дырэктар дзяржаўнага выдавецтва і не заікнуўся аб тым, што, ня гледзячы на 1.735 новавыдадзеных назваў кніг, беларускі чытач і дасюль ня можа прачытаць у роднай мове ні бальшыні апавяданьняў і артыкулаў М. Багдановіча, ні драматургічных твораў Я. Коласа, ні шмат якіх іншых беларускіх клясыкаў, бо кнігарні завальваюцца пераважна з мэтай русьфікацыі расейскімі перакладамі беларускіх аўтараў.

Пісьменьнік ЯНКА БРЫЛЬ:

«У Беларусі выходзіць толькі адзін дзіцячы часопіс «Бярозка». Неабходныя другі часопіс. Першы з іх будзе для дзяцей малодшага, другі — для дзяцей старэйшага ўзросту.»

Летувіскі пісьменьнік МАТУЗЬЯВІЧУС

БЭГЕНКС:
«На летувіскай мове выдаецца многа твораў беларускіх пісьменьнікаў. Выдадзена анталёгія беларускай прозы й паэзіі. У сучасны момант рыхтуюцца да друку выбраныя вершы Янкі Купалы. Сьвяззі паміж летувіскімі й беларускімі пісьменьнікамі будучь яшчэ шырэй разьвіацца.»

Ад карэля-фінскіх літаратараў ДЗЬМІ-

ТРЫ ГУСАРАЎ:
«Вось ужо некалькі сэзонаў на сцэне карэля-фінскага драматычнага тэатру йдзе на фінскай мове п'еса Кандрата Крапівы «Іяноў жаваранкі». У сьнежні гэтага году выйдзе ў сьвет нумар часопісу «На рубяжы» цалкам прысьвечаны беларускай літаратуры.»

Паэта МАКСІМ ЛУЖАНІН:

«Праўленьне Саюзу пісьменьнікаў Беларусі не ўдзяляе належнай увагі разьвіцьцю сацыялізму.»

З Масквы пісьменьнік К. СІМАНАЎ:
«Паездка на прадпрыемства, у калгас — пачатак працы і сама па сабе ўжо праца над будучай кнігай, а ня проста падарожжа. Працаваць трэба пагоркаўску да сьмега ноту... Такая працоўная паездка гэта-жа далёка ад вясьлёных прагулак, якія наладжваюць сабе пад выглядам творчых камандзіровак некаторыя пісьменьнікі, якія неба ад зямлі», і г. д. Апрадача пералічаных збоўшага прамоўцаў, шмат іншых сваіх і чужых удзельнікаў, дэлегатаў і гасьцей гаварылі й віталі ІІІ-ці пісьменьніцкі зьезд. Шмат было гаворана, ды мала сказана... Вышэй бо цэнзуры не падскочыш. На заканчэньне свае пяцідзённае працы зьезд «выбраў» новы склад кіраўніч-

тва пісьменьніцкага Саюзу, рэвізійную камісію й дэлегатаў на другі зьезд пісьменьнікаў СССР.

СПРОБА АГУЛЬНЫХ ВЫСНАВАЎ

Пэўна-ж, цяжка было-б зрабіць усебаковыя выснавы аб сучасным стане беларускага прыгожага пісьменства на аснове кароткіх справазданьняў савецкае прэсы, прапагандовых артыкулаў ды колькіх прыпадкава напатканых твораў — прадстаўнікоў гэтага пісьменства, бальшыня зь якіх пазбаўлена свайго найгалоўнейшага складовага элемэнта — арыгінальнае мовы. Аднак, ужо на падставе даступнага матэрыялу можна пацвердзіць тое, аб чым вядома шмат каму, дзякуючы папярэднім даснаўням з бальшавіцкімі літаратурнымі праблемамі:

1) Беларуская літаратура, як і ўся літаратура Савецкага Саюзу, беспаваротна ўпэражана ў эканамічную й дактрынальную палітыку камуністычнае партыі.

2) Беларуская літаратура й выдавецтва сталіся адзін з аснаўных прыладаў русьфікацыйнае акцыі Масквы на Беларусі.

3) Беларуская літаратура ў сваіх тэматычных і мастацкіх магчымасьцях здадзена поўнасьцяй на ласку партыйнае расейскае цэнзуры, чым і выясьняецца ейны мастацка-эстэтычны прымітыўзм і моўная бяднота.

4) Беларуская літаратура, дзякуючы бальшавіцкаму выдавецкаму дырыжорству, сталася даволі пашыраная за межамі Беларусі, у краях савецкага блёку.

5) У параўнаньні зь іншымі, гэтак-жа апуганымі нацыянальнымі літаратурамі Савецкага Саюзу, беларуская літаратура займае адно зь перадавых месцаў.

6) Дух няспыннага й непераможнага супраціў маскоўска-бальшавіцкаму дасильню працяўляецца побач цэлага шэрагу дзялянак нацыянальнага жыцця і ў дзялянцы літаратурнай. Аб гэтым сьведчаць вострыя выступленьні супраць так звананага «буржуазнага нацыяналізму», сілу якога мы вычулі ў словах камуністычных лідэраў Беларусі і некаторых дакладчыкаў — літаратараў на ІІІ-ім пісьменьніцкім зьезьдзе.

7) Беларускі народ у праяве свайго духовага гонія мае ўсьцяж здаровы, арыгінальны й здольны элемэнт, што вычуваецца нат пад закарэзнымі штампамі савецкіх твораў, аднак поўнае выяўленьне свайго духовага скабру беларускі народ зможа здэсьцейніць пры запраўднай свабодзе творчага працэсу ды незалежнасьці ад варожкага палітычнага й асымілятарскага ціску.

Сяргей Ясень
НІВОДНАЯ НАЦЫЯНАЛЬНАЯ, ТА-
ВАРЫСКАЯ І СЯМЕЙНАЯ УРАЧЫ-
СТАСЬЦЬ НЕ ПАВІННА АДБЫЦЦА
БЯЗ ЗБОРУ СЯРОД ПРЫСУТНЫХ АХ-
ВЯРАЎ НА ВЫДАВЕЦКІ ФОНД «БАЦЬ-
КАЎШЧЫНЫ».

А пазнала-ж па вачох!
Ах, саколік, маё сонка,
Зноў у нашых ты краёх!..
А як выраса!.. Ох, мой любы!
А ў нас тут бяда-напасьце!
Ды такое ўжо няшчасьце,
Што і ня будзе горшай згубы!..
— Ой, якое-ж гэта гора:
Наша Ганна навек хвора!
Зьбіла краску, бы марозам, —
Памышаўся яе розум. —

Хлопцу раптам цёмна стала,
Пабялеў, як палатно;
Сэрца ў ім як-бы апала,
Сьвету тога ня чуто,
І асеў, бы птах бяскрылыны,
На мурожную траву,
І рукамі моцна-шчыльна
Ён сьціскае галаву.
Ён ня плача, не галосіць,
Ён сядзіць, як-бы ў вагні,
А кабета гляд падносіць,
Нахілілася і просіць:
— На, вадзіцы палычні!
— А дзе-ж Ганна? — Яна ў хаце.
Супакойся-ж хоць ты сам...
Няма долечкі дзяўчаці —
Марна згублена краса!
Лепш хай сьмерць яе атуліць,
Як вар'ятам быць, дурным. —
І заплакала матуля
Плачам ціхім, нутраным.
— Пакажэце мне яе вы:
Яна мусіць ачуняці!
Трэба мрок той адагнаць,
Зьнішчыць цёмныя навевы
І з душы заслону зняць! —
Ён гаворыць, бы ў натхненьні,
Вочы іскрацца агнём,
А кабета ў засмучэньні
На яго глядзіць маўчком.
«А мо станецца той дзіва,
Хоць малай то надзея»,
Маці думкай сэрца грэе

Ды йдзе ў хату зь ім рупліва.
Ідучы казала маці:
— Ноч, адна ноч загубіла!..
Яна-ж так цябе любіла,
Ды ня лёс майму дзіцяці.
Людзі злыя і бяз сэрца:
Загубілі век блазьнерцы. —

Яны ў сенцах. Вось і хата,
Тая хата, той парог.
А тут хтось яго сьцярог,
Як-бы тая рука ката...
Мухі роём. Цёмнавата.
Вунь той кут, вунь той палог.
А яна... ды ці-ж то Ганя?
Нярухліва і глуха,
У яго бок і ня гляне;
Косы зьбіты, як страх.
Рукі звязаны ў няшчаснай,
І прывязана сама,
Каб ня білася дарма
У вар'яцтве буры страшнай.
Губы скусаны і сіні,
У вачох — імгла-туман;
Твар яе — зямля пустыні,
Сонцам спалены дырван.
А цяпер, у час зьнямогі,
Яна туліцца ў куце;
Нейкі страх і біч трывогі
Б'е дзяўчыну і гняце.
Пазірае кудысь дзіка,
Падаецца ўся назад,
Ды як крыкне немым крыкам:
«Жаба! Жаба!.. тыга, гад!»
І ўсім цела затраслася
І жахаецца: «Гах, гах!»
Жмецца, кідаецца ў страсе,
А ў вачу — нязьмерны жах.
Анямелы, страхам скуты,
Відам зражаны яе,
Ён глядзіць, і боль пакуты
І на ім свой след кладзе.
І што сталася зь дзяўчыны!
Што зрабіла зь яе цьма?
Адна форма, стан руіны,

А Ганусі ўжо няма...
Ён бліжэй на крок ступае
І ў няясным парываньні
Зазірае ў вочы Ганьне,
А яна як-бы сьляпяна.
Згас румянец, твар упалы,
На ім след пякельнай мукі,
Боль няведанай дакукі,
Цяжар страшнае навалы.
А ён, сам бы ў памяшанні,
На яе глядзіць бяліва.
Вочы ўскінула пужліва
З патаемным садрыганьнем.
У тым поглядзе на мгненьне
Блеск знаёмы мільгатуў,
Мільгатуў і ў мрок зацьменьня
Зноў бясьсьледна птануў.
І ён разам тут памкнуўся
У натхненьні, бы ў вагні,
І дзяўчыны дакрануўся.
— Ганна! Ганначка! зірні! —
Ён глядзіць ёй пільна ў вочы
Бы ўвесь жар, агонь цішы,
Перанесці ў мысьлі хоча
Яе зломанай душы.
Ён глядзіць, як-бы чаруе,
Ён шукае тую ніць,
Каб заслону цёмраную
Ёй адсунуць, аделаніць.
Мутным поглядам дзяўчына
Пазірае на сыяну;
Ёй вар'яцтва павуціна
Густа сьделе пеляну.
Потым вочы мімаволі
Пераводзіць на яго
І глядзіць з адбіткам болю.
— Каго бачыш ты? каго? —
Яна разам задрыжала,
Нема крыкнула і ўпала
І застыла нярухліва.
— Ганна! Ганна! Няжывая!
Ой, дачушка, дарагая... —
Плача маці праразьліва.
— Ша, ня плачце — будзе жыва —.

Глядзіць маці на Сымона,
А ён сам нібы шалёны —
Зрок той бегае блукліва.
Ганна упала ў сон глыбокі.
Ноч прайшла, прайшоў і дзень.
Аджываюць яе ішчкі,
Зь яе твару нікне цень.
Ён вартуе сон дзівочы,
Навявае ёй спакой,
Заглядае ў яе вочы
Зь нейкай любасьцю нямой.

«Сьпі, мая рыбка, сьпі, залатая!
Сонейка ўзьійдзе: у блеску сьвятла
Зыікне-загіне імгла.
Промень бліскучы да нас завітае,
Мрок ён адгоніць узмахам крыла,
Зыішчыць дыхааннем «япла.»

Сьпіць дзяўчына моцным сном.
Цёмнакрыліць ноч другую,
Мрок нярушаць крылом.
Ноч — памочніца блага.
Ноч стаілася пры лесе,
А лес зьнізіўся, унік;
Месяц паліць свой лучнік,
Кужаль сьцелючы на стрэсе,
Зоркам белячы чучнік.
І маркотна, так маркотна!
Што нясе ёй гэты сон?
Мімавольна, мімалётна
Тую ноч успомніў ён.
І тут нейк само сабою
Напаткалася яму
Выйсці ў сад, як тэй парою,
І парушыць ночку-цьму:
Можа Ганна скрыпку ўчуе,
Можа звонкая струна
Яе душу пацалуе,
Ускатурхае да дна
І разоніць ноч зацьменьня,
Знойдзе ў сэрцы тую ніць,
Што паможа памутненьне
Адагнаць ці праясьніць. (Далей будзе)

Яшчэ аб коэгзыстэнцыі

(Заканчэнне зь 1-ай балоны)

рэвалюцыі да сьняжнішняга дня, камунізм раз скокам раз бокам, ад этапу да этапу, але ўсё-ж едзе ўперад. Ад рэвалюцыі да разгрому контррэвалюцыі, пасля праз пэрыяд НЭП-у да калектывізацыі, ад калектывізацыі да аграгарадоў, ад адной пэцігодкі да наступнай. Апошнім этапам і мэтай мела быць усясьветная рэвалюцыя. За кожным этапам дыктатура абяцала і абяцала палітэзаўне і гэтым трымаецца ў дынамічным наляцці, а тым самым у руху.

Калі-ж бы камуністычная дыктатура згадзілася на праўдзівае і шчырае суіснаваньне двух сыстэмаў (а толькі та-

кое суіснаваньне можа быць брана пад увагу), яна-б мусіла ад падставы перабудаваць сваю структуру. Нават пагаджаючыся з циперашнім распадзелам сьвету, вольны, або як хочут камуністы, капіталістычны сьвет — жадаў бы матар'яльнага і маральнага разбраеньня камуністычнага блёку, спынення пашыраньня варожых настрояў унутры і варожай інфільтрацыі на вонкі камуністычнай імперыі, паслабленьня ізаляцыі. Вяз гэтых умоваў трудна сабе ўявіць згоднае і трывалае сужыццё.

Пагаджаючыся на гэтыя варункі, чым жа бы камуністычны дыктатары апраўдвалі сваю циперашнюю сыстэму — і тэрор і эксплятацыю грамадзяніна і рабаваньне яго на карысьць моляхадзяржаў? Циперашняя структура камуністычнай дзяржавы, нават гэрб Савецкага Саюзу — сэрп, молат і зорка над зямной куляй — ня мелі-б падставы быту. Сама сабой зьявілася-б патрэба перабудовы доскольнага ладу, зьмены ідэалёгіі мэты й мэтадаў. Камуністычны самакат мусіў-бы страціць сваю кінэ-

тычную дынаміку і затрымацца, а дыктатура — шлёпнуцца й то праўдападобна ў балота.

Камуністычны дыктатары хіба гэта добра разумеюць і таму ніхто здарова думаючы ня верыць у шчырасьць выказваньніў аб суіснаваньні.

Р. С. Некаторыя напалоханыя спадарожнікі камунізму на Захадзе рвуць валасы, што з «суіснаваньня» выйшаў пшык, бо ў Маскве пачалася канфэрэнцыя дзяржаў камуністычнага блёку, а проста — сатэлітаў Крэмлю.. Мы-ж, хадзя без адмысловага энтузізму, можам іх запэўніць, што іхныя страхі не апраўдаюцца.

Маскоўскі фарс ня створыць нічога атракцыйнага і будзе таўчы старую мякіну ў старой ступе. Новым будзе афіцыйнае прызнаньне Ўсходняй Нямецчыны ў вагуальную хэўру, што таксама ня будзе новым, бо ўсе яны там дрыгаюць пад адну — маскоўскую — дудку. Проста яшчэ раз пад батутай Молатава прадэманструюць Саюз «вольных і міралолюбных слаў праўдзівай дэмакратыі». Калі-ж Захад ня спужаецца гэтай дэманстрацыі, камуністычныя верхаводы пачнуць дудкаць аб магчымасьцях суіснаваньня, калі — рэч зарэзумея — гэта будзе ім адпавядаць.

Агульны Гадавы сход СББ

Дня 24. 10. 54 Саюз Беларусаў у Бэльгіі склікаў сёмы з чаргі гадавы сход, які адбыўся ў Лювэне. З гэтае нагоды раніцаю а. Смаршчок адслужыў Божую службу ў студэнцкай капліцы з удзелам студэнцкага хору. Супольны абед адбыўся ў Беларускам Студэнцкім ДOME, дзе ўсе, што прыбылі з правінцыі й Беларусы зь Лювэну, мелі прыемнасьць спаткацца за агульным сталом.

Сход пачаўся каля 14-ай гадзіны. Парадак дня зьмяшчаў у сабе традыцыйны зьмест нашых сходаў на чужыне. Адчыніў сход старшыня СББ а. Смаршчок, падкрэсьліўшы важнасьць СББ, дзе групуюцца ўсе Беларусы ў Бэльгіі, ня гледзячы на іхную прафэсію й асьвету. Ён заклікаў усіх прысутных, каб з належнаю павагаю аднесьліся да прабегу нарадаў і працы сходу. Вельміпаважаны а. Робэрт ван Ковэлярт, забраўшы слова, вітаў сход і таксама падкрэсьліў важнасьць арганізацыі, якая групуе ўсіх Беларусаў у Бэльгіі, ды жадаў ёй добрае працы на карысьць Беларусі.

У прэзыдыюм увайшлі: старшыня — магiстар Урбан П., сакратары — магiстар Марковіч і сп. Міцкевіч А.

У прывітаньнях др. Рагуля вітаў сход ад былых студэнтаў зь Лювэну «Акадэмікуса», а іныя прывітаньні былі зачытаныя ад арганізацыяў, сяброў і асо-

баў зацікаўленых жыццём СББ.

Пасля зачытаньня пратаколу папярэдняга сходу, уступаючая Управа зачытала справаздачу із свае дзейнасьці. Старшыня а. Смаршчок прадставіў цэлы прабег працы СББ за прошлую кадэнцыю, заналізаваўшы вельмі дакладна сытуацыю як СББ, гэтак і сяброў ды вынікі працы Управы. Схарактэрызаваўшы жыццё Саюзу ў кожнай правінцыі, ён зазначыў, што цяжкасьці працы найбольш паўставаў дзеля распынаньня сьцяброў, а найбольш дзеля пэўнае незацікаўленасьці сяброў арганізацыйным жыццём. Другое-ж, каб мець заўсёды кантакт з усімі сябрамі СББ, патрэбны і час і матарыяльныя сродкі, на што таксама нельга здабыцца ў эміграцыйных абставінах. Аднак, ня гледзячы на ўсе цяжкасьці, Саюз Беларусаў у Бэльгіі прарабіў добрую працу за апошняю кадэнцыю, дзякуючы тым, якія прычыніліся і добраю воляю і працаю. Старшыня вынес падзяку сп. Шацько, які выконваў працу заступніка старшыні і часткава сакратара і скарбніка ды ўклаў шмат працы для СББ, і сп. Міцкевічу у Льежы. Асабліваю падзяку старшыня вынес а. Робэрту, які, як вялікі прыхільнік Беларусаў, памагаў ува ўсіх справах, калі яго прасілі. Старшыня дзякаваў і ўсім тым, хто прычыніўся да працы СББ наагул.

Сп. Шацько зачытаў справаздачу скарбніка. Сп. Шчэцка зачытаў справаздачу сацыяльнага рэфэрэнта. З Фонду Дапамогі Хворым зачытаў справаздачу сакратару Фонду сп. Шуст. Гэтая інстытуцыя існуе пры СББ пад ягоным нагляданьнем, але працуе самастойна. За сваёго існаваньня Фонд сабраў 9 103 б. фр. і выдаў на дапамогі, акрамя натурою 7 493 б. фр. За працу гэтага Фонду найбольша падзяка належыцца сп. Шусту М.

Рэвізійная Камісія, здаўшы справаздачу з рэвізіі, запрапанавала вынесці ўступаючай Управе абсалюторыю з падзякай.

Дыскусія над справаздачамі вяліся пераважна ў інфармацыйным кірунку, дзе ўступаючая Управа дала адказы на запытаньні. Асаблівых інцыдэнтаў ня было. Уступаючая Управа атрымала абсалюторыю з падзякай.

У выніку выбараў новае Управы СББ склад ае ўканстытуаваны наступна:

Старшыня — а. Смаршчок А., Заступнік і сацыяльны рэфэрэнт — сп. Шчэцка В., Сакратар — сп. Кл-к Л., Скарбнік — сп. Срэчынь А.

У дыскусіі над планам працы сход выказаўся, каб яго апрацавала сама Управа з тым, што цяжка прадбачыць, якія эвэнтуальнасьці надарацца.

Перад зачыненнем сходу была выслана прывітальная тэлеграма прэзыдэнта Рады БНР сп. інж. Абрамчыку. Сход закончыўся адсьпяваньнем нацыянальнага гімну.

Прысутны

Нашыя Прадстаўніцтвы

Ангельшчына:
Mr. Aleksander Laszuk, 97 Moore Park Road, London S. W. 6.

Бэльгія:
Vasil Šeečka, 19, Place Hoover, Louvain.
Данія:
J. Lobejko c/o H. C. Jensen, Leifsgade 6 III tv. Kobenhavn S.

Францыя:
Section Bielorussienne de C.F.T.C.
26, Rue de Monthon, Paris 9.
b) Bonifacy Prytycki, 17, rue Roger Salengro Lys les Lannoy (Nord).

Швэцыя:
Basil Lukaszyk c/o Hammer Ringvagen N. 123/III, Stockholm.

Аргентына:
Asociacion Bielorusa en la Argentina.
Calle Coronel Sayos 2877, Valentin Alsina, p-cia Buenos Aires.

Аўстралія:
Mr. Donat Jackievič, 60 Fisher St., East Brisbane, Q.-Id.
Mr. M. Palashuk, 17 Sparks Ave, Fairfield, Vict., Australia.
c) Mr. Jan Carnecki, 306, Sandgate Rd., Shortland, N.S.W.
d) Filip Dareuski, 18 Vindsor St., East Perth, W. A. Australia.

Бразылія:
Carlos Cimafejczyk, Prasa 76, Tiridentis, Curitiba - Parana.

Канада:
Prince Arthur Lundy, 73, Prince Arthur St. E. Montreal, Q., Canada.

ЗША:
a) Mr. B. Danilovich, 222 Suydam St., New Brunswick, N. J.
b) Mr. M. Serdeczenko, 7851 Sherwood Ave, Detroit 11, Mich.
c) Mr. V. Duniec, 2502 W. 7. St., Cleveland, Ohio.
d) Mr. E. Budzka, 2042 W. St. Paul Ave Chicago 47, Illinois

Новая Зяляндія:
Mr. Marian Karaniewski, 88, Hercules Drayve, Roxburg-Hydro.

З гэтых Прадстаўніцтваў просім у пасабных краінах выпісваць «Бацькаўшчыну» й на іх адрас перасылаць за яе належнасьць.

ПАВЕДАМЛЕНЬНЕ

ЗАДЗІНОЧАНЫЯ БЕЛАРУСКІХ ВЭТЭРАНАЎ У АЎСТРАЛІІ

У нас моцна адчувалася дагэтуль нястача значка Пагоні, які-б Беларусы маглі-б насіць на кліпах марынары, а Беларускі на ланцужках на шыі, які ім замініў-бы нічога не гавораваю бліскучую брошкву. Кіраўніцтва ЗБВ узялося зрэалізаваць выданьне значка Пагоні, каб гэтым запэўніць успомненую нястачу. Плянуюцца выдаць значок у наступных формах: гэта мае быць копія значка г. зв. Бэрлінскага выданьня, які падчас вайны нашы жаўнеры насілі на шапках, на бел-чырвона-белым полі (з эмаліі), а сама Пагоня зь серабра. Значок мае быць малага разьмеру, для мужчын прадбачацца шпількі для ўкованьня ў кліпу, а для жанчын вушкі для зацягваньня ланцужка. Цана аднаго значка будзе выносіць 2 шылінгі і 9 пэнсаў.

Гэтай дарогай ЗБВ звяртаецца з просьбай да ўсіх беларускіх арганізацыяў, што маюць зацікаўленьне ў зрэалізаваньні выданьня значка, прысьці з дапамогай, паведамляючы наперад аб запатрабаваньні імі на магчымую колькасьць значкоў, а так-жа, у сувязі з вялікім коштам выданьня значка, прысылаючы авансам пэўную суму належнасьці за значкі. Розныя парады й практыкі пажаданыя. У гэтай справе просім звяртацца паводля наступнага адрасу: Z.B.V. 60, Fisher St., East Brisbane, Qld. Australia.

Фэльтетон

Сацыяльны заказ

Рэдактару «Бацькаўшчыны» прысьвячае Выканальнік)

Дарагія Суродзічы! Не такія Вы ўжо дарагія, як Вам здаецца. Але гэта на по-тым. Цяпер — аб сацыяльным заказе ды аб сумных, можна навет сказаць, горкіх (калі не макарбычных, як пікантна сказаў-бы ПС) думках, якія гэты заказ навеяў выканальніку.

Чытачы — народ прыткі. Яны ўжо напэўна дагадаліся, а не, дык зараз дагаджаюцца, што наступны абзац гэтага высокаякаснага твору не пачнецца словамі: «Як піша «Звязда» з такога-то...», а яшчэ наступны ня будзе ганьбіць таго, што напісана ў папярэднім. А гэта ўсё таму, што сацыяльны заказ, аб якім будзе тут мова (ці хутчэй крык) — сваеасаблівы. Зусім сваеасаблівы. Жудка сваеасаблівы (як сказаў-бы той-жа непадменны ПС).

Калі Вы чытаеце камэнтары ЯЗ-а, дык ужо напамінь ведаеце, што гэта сацыяльны заказ. Скажучы Вам, прыкладам, — калі лёс пакараў Вас пісьменьніцтвам — напісаць драматычны твор аб шчасьлівым і бяскрыпатым жыццём каласнае каровы, ды аб тым, як ейныя сёстры эксплёатуяцца ў капіталістычным сьвеце. Вымогі, стаўляныя да твору, невялікія. Першым чынам — сацыялістычны рэалізм; інакш кажучы — жыццё вашага рагатага гэроя павінна быць адлюстравана так, як аб ім гаварыў-бы палітрук на сходзе. Падругое — твор, а тым больш карова, павінны быць нацыянальныя па форме і сацыялістычныя па зьместу. Прасьцейшай рэчы за гэта няма. Трэба толькі, каб ваша карова, прыняўшы адпаведную позу, прадэклямавала ад часу да часу пабеларуску:

«О, як люблю цябе, мая радзіма
Ад стэпаў Казахстану да шахтаў Ка-

лмы, І хоць карова я, усё-ж ня дзіва,
Што сэрца маё там, у прасторах па-

ліны. Рэч зусім нескладаная. Але тут мова аб іншым заказе: не ад партыі й ураду,

а ад Рэдактара «Бацькаўшчыны». Аб самым Рэдактару гаварыць ня буду, бо таго, што сказаў-бы, ён не надрукуе — у мяне зь ім старыя разьлікі. Дык лепш аб заказе. Калі Рэдактар даведаўся, што некаторыя няшчасныя маюць апынуцца ў засягу ягонае юрысдыкцыі, гэта значыць — тэлефоннай трубкай, ён адразу склаў цырограф, у якім больш-менш гаварылася: «Мы, ніжэй падпісаныя, урачыста забавязваемся даваць у «Бацькаўшчыну» матарыялу на 350 (трыста пяцьдзесят) радкоў машынапісу». У цырографе многазначна не казалася нічога, што здарыцца з такім, што цырограф падпісаў-бы, а заказ ня выканаў. Глянуўшы на кулакі Рэдактара, можна падумаць усё абсалютна ўсё. Але вось партыя паказала, што мэтады высканьня найбольш псыхалёгічнага характару. Вы ўжо згары асуджаны чалавек, калі ў вас дзе пад бокам тэлефон. Званок.

— Галё!
— А, спадар такі? Ну як, пішаце?
— Пішу.
— Ну, дык пішэце.
Званок.

— Ну як, пішаце? — і г. д.
Я ўжо знаю аднаго, што калі навет трамвайны званок пачуе, дык адразу кажа, што ён ужо піша. Добра, што «Звязду» мае пад рукою.

Вось які тут сацыяльны заказ. Поўная свабода. Пішы, што хочаш, як хочаш, калі хочаш, дзе хочаш і ўрэшце — хочаш ці ня хочаш, але — 350 радкоў машынапісу. І гэтак пройдзе крыху часу, і газета мае выраблены твар. Выраблены на ірху. Да таго выраблены, што на тры нумары наперад можна не памыліцца. А пасля мы, дарагі чытачу і эвэнтуальны супрацоўніку, возьмем з вамі газету ў рукі, і заслужана раскрытыкуем. Гэта ўжо вялікі плюс, бо даводзіць, што ня згубілі яшчэ крытычнага сэнсу. Праўда, Рэдактар нашай крытыкі не пачуе, бо наўрад

ці валодае тэлепатай. А калі нехта ня выканае сацыяльнага заказу, дык той самы Рэдактар сядзе ды напіша яшчэ адзін артыкул аб тым, што чакае вольны сьвет, калі ён будзе гуляць з камунізмам...

Вось чаму, дарагія суродзічы, не такія Вы ўжо заўсёды дарагія. Бо каб большасьць з Вас прысылала матарыялы ў «Бацькаўшчыну» ня толькі разам з заявамі ў Інстытут, але й у міжчасе ад аднае заявы да другога, дык шмат магло-б зьмяніцца. А лягчайшай-жа справы няма, асабліва, калі Вы Беларус «амэрыканскі» пасварыліся, прыкладам, жонкі двух дзячоў; заміж таго, каб насіць жоўцэ з сабою, ці ня лепш выліць яе на паперу? Вярэцца тады дзееч № 1 за пяро, і піша ў «Бацькаўшчыну» поўны жар артыкул аб дзееч № 2. Зразумела нацёкамі, як гэта ў нас прынята. Ёсьць усе шансы на тое, што дзееч № 2 (а мо навет і № 3 і № 4 — узяўшы нацёкі на сваё конта) адпіша зь няменным жарам, вытыкаючы — зразумела, у самай канструктыўнай форме — усе недацягненны дзееч № 1 (а мо' і № 3, і № 4 — не расшыфраваўшы псэўдоніму дзееч № 1). Гэтаж, за сьмешна кароткі час, мы мелі-б поўны вобраз нутрана-палітычнага твору нашае эміграцыі з усімі фракцыямі й падфракцыямі. Гэта нічога, што фракцыяў выявілася-б столькі, колькі ёсьць сьварлівых жонак — калі ня больш. Мы-ж народ мужны й выраблены, і не баімося глянуць праўдзе ў вочы. Ці ня так?

Яшчэ-б адна рэч выявілася напэўна пры гэтай пастаноўцы справы: наша цікавая (ці не спэцыфічна беларуская) структура грамадзкапалітычнае працы. Яе можна выявіць адным сказам: трох працую, а трыццаць (гэта ў найлепшым выпадку) пішу, каб тыя трох з лініі ня зышлі. Але аб гэтым, як і яшчэ шмат аб чым, ужо наступным разам.

Архіп ПАПІСКА

Кніжкі

Выдавецтва „Бацькаўшчыны“ ЯКУБ КОЛАС Новая Зямля

Паэма
зь вялікім і грунтоўным
крытычным артыкулам
Р. СКЛЮТА.
Балонаў 246+XXXX.
Цана 3 амэр. далары.

ЯНКА КУПАЛА Тутэйшыя

Пэса ў чатырох дзееч
з крытычным артыкулам
Р. СКЛЮТА.
Балонаў 83.
Цана 1,30 амэр. далараў.

ЯНКА КУПАЛА Расьніданае гняздо

Драма ў пяцёх актах
з крытычным артыкулам
Р. СКЛЮТА.
Балонаў 58+XV.
Цана 1 амэр. далар.

АНДРЭЙ МРЫЙ Запіскі Самсона Самасуя

Сатырычная аповесьць
з крытычным артыкулам
Р. СКЛЮТА.
Балонаў 88.
Цана 1 амэр. далар.

ЛУКАШ КАЛЮГА

Нядоля Заблоціх

Аповесьць зь вялікім
крытычным артыкулам
Р. СКЛЮТА.
Цана 1,50 амэр. далараў.

Друкуюцца

й хутка выйдучь у сьвет:

ЯНКА КУПАЛА

Выбар паэзіі

Каля 500 балонаў вялікай
васьмёркі. Цана: у мяккай
вокладцы — 8 амэр. далараў,
у цвёрдай палатнянай во-
кладцы — 10 дал., на люксу-
свай бліскучай паперы ў
цвёрдай палатнянай воклад-
цы — 12 амэр. далараў.

ВЛАСТ (ВАЦЛАЎ ЛАСТОЎСКІ)

Творы

зь вялікім
крытычным артыкулам
Р. СКЛЮТА.

Альманах твораў беларускіх паэтаў і пісьменьнікаў на эміграцыі

У краінах, паза Задзіноча-
нымі Штатамі Амэрыкі й Ка-
надай, цана ў мясцовай валю-
це, раўнаватраснай выжэй па-
дадзенай цане ў амэрыканскіх
даларах.

Выпісваць можна: непасрэда-
на з Адміністрацыі «Бацькаў-
шчыны» і з нашых Прадстаў-
ніцтваў у паасобных краінах.